

Byneset historielag

stiftet 17.10.1994

Det første styret i historielaget.
Foran fra venstre Anna Kviseth,
Leif Klemetsaune, Jon Stene Opland.
Bak Arne Håbjørg, Leif Indergård.

ÅRSHEFTE 1995

Til alle husstander på Byneset og medlemmer i Byneset historielag.

Av Leif Indergård.

Den 17. oktober passerte laget vårt sin første fødselsdag. Vi hadde ingen markering av dette, men vil her gi en kort oversikt over våre aktiviteter.

Lagets medlemstall har nå passert 150, og tallet øker stadig. Dette er svært gledelig og gir et godt grunnlag for historielagets drift. Vi håper imidlertid at flere finner vår virksomhet så interessant og nyttig at medlemstallet kan økes ytterligere.

Lagets første styre består av Leif Indergård, leder, Arne Håbjørg, nestleder, Jon Stene Op-land, kasserer og sekretær, øvrige styremedlemmer er Anna Kviseth og Leif Klemetsaune.

Styret har tatt opp to hovedoppgaver i år, nemlig gamle driftsformer og ferdsel/stedsnavn. Torvtaking var vårt første tema under gamle driftsformer. (Se egen artikkel).

Vi vil håpe at dette prosjektet vil øke kunnskapen om hvordan torvtakingen foregikk. For historielaget er det betydningsfullt at lagets arbeid bidrar til opplysning og undervisning. Arbeidet er tatt opp på video. Anna Kviseth hadde ansvar for myrprosjektet. Neste års tema under gamle driftsformer er enda ikke fastlagt.

Vårt andre hovedtema er ferdsel/stedsnavn. Her har mange medlemmer vært engasjert til å kartlegge navn på veier, steder, hustomter etc. Bygda ble oppdelt i 24 områder i kartleggingsarbeidet. Registreringen har pågått i lang tid, men det gjenstår en betydelig jobb med å få registrert alt inn på et dataprogram som er utarbeidet av Trondheim kommune. Til å foreta denne registreringen arbeider vi med å få benytte en person som kan lønnes av tiltaksmidler fra kommunen. Vi håper på en snarlig avklaring av framdrifta i dette arbeidet. Det er svært viktig å få til en omfattende registrering slik at en for ettertida kan bruke og utvikle de data som samles inn. Prosjektansvarlig er Arne Håbjørg.

Av andre aktiviteter kan nevnes åpent møte 23/2 - 95 hvor tidligere havneingeniør Tord Brabrand spilte, viste lysbilder og kåserte om Trondheim's opprinnelse. På vårparten sendte vi et informasjonsskriv til husstandene på Byneset vedlagt et girokort for medlemstegning. Den 19. august arrangerte vi en turmarsj. (Se egen artikkel). Videre har vi laget en kalender for 1996. Den er bygget opp med historisk stoff med mange fine bilder med gamle motiver. Anna Kviseth og Olaug Haugum har hatt ansvaret for å lage kalenderen. Den er lagt ut for salg ved post- og bankkontorene på bygda og koster kr. 60,-.

Vi vil rette en hjertelig takk til alle medlemmer for hjelp og støtte til historielaget. En spesiell takk til de som har hjulpet til med våre to hovedprosjekter. Det er å håpe at vår virksomhet vil være med på å øke kunnskap og interesse for bygdas historie. Vi håper også at vårt lille informasjonshefte vil bli godt mottatt.

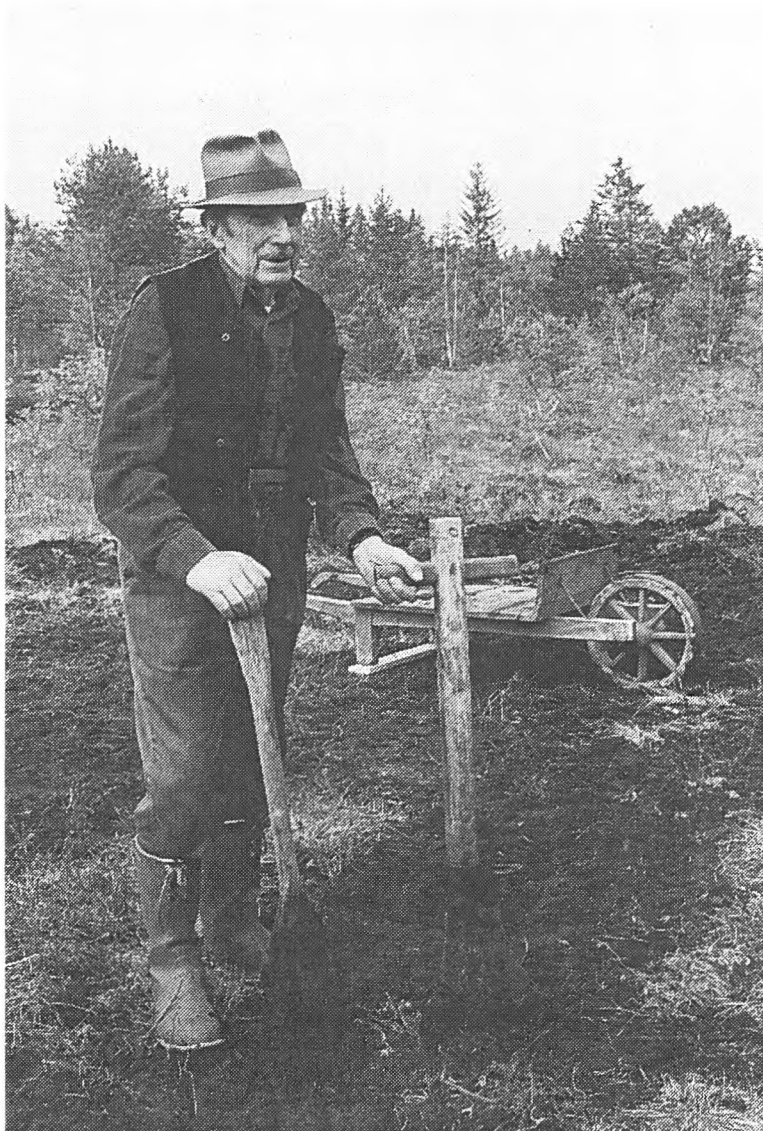
Kirkevegen på Byneset.

Av Gunn Heidi Nakrem, Trønderbladet.

Kirkevegen på Byneset har oppstått i tidenes løp og lite er nedskrevet om hvor vegen gikk og hvordan ferdselen var. Leif Opland fikk i oppdrag å prøve å finne ut hvor folk ferdes når de skulle til den 800 år gamle kirken, som dekket et stort sogn. Kirkevegen var en vei mest mulig bent over bygda, men noen snarvei i dagens betydning var det ikke. Fra Flakk kunne det ta to timer å gå.

Kirkevegen var en av de eldste vegene på Byneset, og fortsatt er det spor etter vegen som i dag har ulike navn. Vegen er delvis oppløyd og gjengrodd.

Historieinteresserte Leif Opland har studert gamle kart, og mener å ha funnet ut hvor kirkeferdselen skjedde. I følge de opplysninger Opland sitter inne med, gikk kirkevegen som en sti fra Klemetsaune. Den gikk over Flakk, Rye og kom ned i Heggsnipen. Deretter bar det

Leif Opland kan fra sin heimgård se lange strekninger av kirkeveien.
Bilde av Leif er tatt ved torvtaking på Golåsmyra.

oppover mot Vorset og kom opp på Pottakorsen. Innover mot Østrenga gikk det bygdevei og kirkevegen startet så ved Høstadgårdene for så å fortsette mot Esp. Fra Esp og over til Eggen var det villmark slik det var langt inn i Oplands barndom. Veggen fortsatte over en djup dal og gikk til Røstum. Der var det skole for den delen av bygda. Fra Røstum var det trolig en sti til prestegården på Ålberg, der mange hadde ærender i forbindelse med barnedåp, konfirmasjon og bryllupsforberedelser.

Hvis de ikke skulle til prestegården, gikk de trolig utenom og fortsatte til kirka. Prestegården er omtrent en kilometer fra kirka og det var opparbeidet veg mellom gården og kirka. De som gikk helt fra Flakk måtte beregne to timers marsj. Veggen har neppe vært slik at det var mulig å bruke hesteskyss hele strekningen, heller ikke sommerstid. Denne veggen ble brukt av folk som bodde på Nordbygda og i Midtbygda. Fra Hangersletta og deler av Åsbygda var det andre veier.

Vi må også regne med at de som bodde ved sjøen brukte båt til kirka. Det går sti fra Steinshylla og rett opp til kirka. For de som kom fra Brålia gikk veien langs sjøen forbi Apoteket, Mule og Høyem. Langs denne veien ligger det fortsatt en stein med innhogd årstall.

Lite er nedskrevet om kirkeveiene, men en del informasjon finnes i O.J.Høyem's bygdebok, Nes eller Bynes. Sin første bygdebok utga han allerede i 1862 og i 1894 kom det ut en fornyet utgave av boka. Høyem beskriver en del av de gamle veiene på bygda og han gjør seg også tanker om hvor fremtidige veier bør ligge.

Omtrent samtidig som Høyem utga sin siste utgave av bygdeboken, laget amtmannen en oversikt over de veier som fantes. I 1890 var det 57 kilometer veg på Byneset. Hvorvidt det har gått en pilegrimsvei over Byneset, er Opland i tvil om. Ifølge beskrivelser gikk kong Kristian den fjerde i land på Steinshylla da han var på reise fra Orkdal til Trondheim. Kongen tok landeveien over Mule til Sundet og videre til byen. Leif Opland er usikker på hvor en eventuell pilegrimsvei gikk, og begrunner dette med at Byneset neppe hadde mange farbare strekninger på 1000- tallet.

Nye ord.

Av O. K.

Vi eldre har så vanskelig for å venne oss til noe nytt.
 Ofte føler vi at vi på vårt bygdemål blir snytt.
 I den senere tid er det så mange nye ord
 som praktiseres av både liten og stor.
 Bare en skjelden gang kunne vi høre dem før
 når noen skulle fortelle hva de eller andre gjør.
 Sier du adjø til et barn, er det ingen som det forstår.
 Nei de vinker og sier: "Ha det" når du går.
 Små barn tar jo fort etter det som prates.
 En toåring jeg skilte lag med, ropte "Snakkes".
 Det heter nå at en gjemnomsnitts-familie har 2,4 barn -

Det heter nå at en gjemnomsnitts-familie har 2,4 barn -
 før var det både åtte og ti hos mora og far'n.
 Nå kalles det samboere, og for noen partnerskap.
 Tidligere var det mellom kvinne og mann forlovelse og ekteskap.
 Ja, da var det "utpågåing", og så gå hand i hand -
 senere bryllup for de som tenkte seg i ektestand.
 Når brura begynte å legge på seg, sa vi hun skulle ha små.
 Nå brukes ordet gravid, og det er jo lett å forstå.
 Vi sa at tida var ute når det var slutt med å være tykk og trinn,
 men nå sies det så fint at de har termin.
 At ungen skal ha patte - med det er det nå slutt,
 nei, nå skal den av mora si få pupp.

Det som før kaltes å terge, heter nå å mobbe.
 Ingen arbeider lenger - nei nå skal de jobbe.
 Noen som er så uheldige sitt arbeide å miste
 har også fått et tilbud i det siste.
 De kan få gå på arbeids-markeds-tiltak.
 Sikkert bedre enn å sitte heime i ro og mak.
 Blir noen spurt om noe de ikke liker å svare på,
 sier de; Vel - dette var et vanskelig spørsmål å få.
 Ordet narkotika var før skjelden på prent -
 nå er det dessverre meget godt kjent.

Blir noen berømt og opptrer på mange slags vis,
 ja, da blir hun eller han kalt for kjendis.
 I den senere tid snakkes det mye om stress
 når en blir utsatt for belastning og press.
 Noen får gylden fallskjerm og må være forsørget resten av livet.
 Fallskjerm trodde jeg var noe for dem som utfor Trollveggen seg ville
 hive.
 Pynt deg med ei nål og tro du er fin.
 Ei alminnelig nål er ikke in, nå skal det være "pin".
 Du kan nå får omsorg som er hjemmebasert
 hvis du blir hjelpeløs og på aldersheim ønsker deg plasert.
 Forresten så heter det ikke aldersheim eller gammel hjem.
 Det er nå bo- og servisecenter i stedet for dem.

Engelske navn blir mye brukt i vår by-
 som for eksempel: Royal Garden, Take Off og City.
 Romfartens tidsalder setter også på språket sitt preg.
 Det som ble kalt "en klamp om foten" om de som var treg,
 blir nå titulert som en bremserakett.
 Ja noen sier så, men kan det være rett ?
 Mange flere ord kunne her ha vært nevnt
 selv om jeg har prøvd å skrive både alvor og skjemt.
 Dette er mine refleksjoner av såkalte nye ord,
 men så er det nå lenge sia jeg var lita jente hos far og mor.

Torvtaking på Golåsmyra

Av Anna Kviseth.

Rukku, torvjarn og flattrillebår var ukjente begreper for skolebarna fra Rye og Spongdal, men faguttrykk for torvkomiteen som de kalte seg, karan i historielaget, da de riktig "godgjorde seg" med ovennevnte redskap.

Dette var et tiltak som ble iverksatt i forbindelse med Byneset Historielags "idèdugnad".

Skolebarna lærte å sette torv, småruking og storruking. De var heller ikke redde for å prøve rukku og annen redskap som de nå hadde fått vite navn på, og hvordan de bruktes.

Litt historie hørte også med, og det var lydhøre skolebarn som fikk høre om at torv var en nødvendighet til oppvarming, da skog som det var lite av, skulle spares. Torvland som lå gunstig til var det imidlertid nok av.

Leif Opland fortalte også at enkelte bønder leverte torv som brensel til skolene på Byneset, samt til Aldersheimen og Byneset Sparebank for 2 - 3 øre pr stk. torv.

For 50 år siden var torvtaking en vanlig virksomhet på Byneset, men det ble også tatt opp torv så sent som i 1968, om enn i mindre omfang.

Byneset Historielag hadde beflittet seg på å få alle "operasjonene" så tidsriktige som mulig. Det hele ble filmet med videokamera og forhåpentligvis av en slik kvalitet at det kan bevares for ettertiden, og vises i skolen og andre fora.

3. juni 1995 kom det gravemaskin på myra, slett ikke tidsriktig, men en nødvendighet for i det hele tatt å kunne gjennomføre idèdugnad torvtaking.

Etter befaring flere steder fant vi ut at Golåsmyra var best egnet, men også her var det gjenvokst med lyng, kratt og småskog.

17. juni hadde vi generalprøve, med Trønderbladet som intervjuet og fotograferte. Torvkomiteen var i tidsriktige klær; overall, rutet skjorte, eller vadmelsbukse med skjorte og vest, og obligatorisk; belte med kniv - på hodet stor velbrukt hatt.

Mattradisjonen var også tatt vare på og det var 16 arbeidsfolk som spiste vassgraut i stettkomme (med beinskje), surmelk, spekeflesk, flatbrød og kald potet. Sirup eller sukker på, etter eget valg.

Vi satt i torvhuset til Lars og Bente Stene som er eiere av Golåsmyra og både ungfolket og kårfolket deltok aktivt og var positive til historielagets arbeid. Vi fikk også uventet besøk i torvhuset av folk som gikk forbi. De hadde hørt lattersalvene fra grautpiserne, og lurte på hva som foregikk.

Enda en viktig ingrediens en slik dag; Været, det var strålende !

1. juli ble det etter ønske fra mange interesserte reprise i torvsticking og småruking. 42 tilskuere gjenopplevde noe av stemningen da arbeidet på myra foregikk i flere dager, og var like årviss som våronn, slåttonn og skuronn.

Skjelden har man hørt om arbeid som omtales med mer glede og artige hendelser. Matpausen og kvilen varte gjerne en time, da gikk ungdommen på besøk til "naboen" og litt leven fant de på også, selv på myra.

31. august var det skolebarnas og lærernes dag. Tre klasser fra Rye og en fra Spongdal var både tilskuere og utøvere, og som før nevnt; barna var interessert og det ble stilt spørsmål av både lærere og elever som alle ville være godt orientert når de skulle ha torvprosjektet som tema i en skoletime.

Historielagets torvtaking ble svært vellykket, når det tas i betraktning hvilket utgangspunkt torvkomiteen hadde.

Fra Trondheim landbrukskontor møtte Guri S. Hjulstad, både som interessert tilskuer og som prosjektleder og kontaktperson når det søkes om midler til drift av laget. Hun nølte ikke med å berømme det arbeid som hittil var utført.

Arbeidslaget i virksomhet.

Fra venstre: Olav Rye, Erling Stene, Olav Wik, Leif Opland, Odd Kviseth.

En rydningsmands saga.

Nedskrevet i 1925 av Jørgen E. Løvseth, Kleivan.

I Bynæsset, på Hangers grund, ligeunder en haug kaldet Lundahaugen, tæt ved sjøen var der i slutningen af det 18de og begyndelsen av det 19de århundrede en boplads, hvis spor enda kan sees. Der bodde han Ola Lundahaugja med sin familie. Hvor stor denne familie var ved jeg ikke, men der var en som hed Andreas. Da denne Andreas blev voksen gifted han sig, og han begyndte at sætte sønner inn i verden. Da der intet blivende sted var på Lundahaugen for frem-tiden, begyndte Andreas at se seg om efter en boplads for sig og sine, som han da også fandt.

I det indre af Bynæsset ligger en stor myr kaldet Høstamyren. Til denne myr støter ca. 50 gårdbrukere med sine eiendomme, og myren var da et fælleseie for dem. Myren blev utskiftet mellem lodeierne i årene 1880 - 1883. Inde i Myren ligger en haug, kaldet Bjørnehaugen og tillige en sandmo, tæt bevokset med lyng og enerkrat. På denne sandmo besluttede Andreas Lundehaugen at rydde og bygge, tiltrods for at det var meget afsides fra folk og færdsel. Hovedsagen var nok at han mente at få sitte frit uten afgift eller grundleie, som han da også fik. En liten stue blev oppført og Andreas med sin kone Ingeborg og sønnerne Ole og Anders flyttet ind. Fjøsbygning muret Andreas egenhendig af gråsten, med høilem og tak over; men nu gjaldt det om noget at leve af. Andreas var foruten jordarbeider også lidt af en skomaker og lidt af en murer; men det blev nok liten tid til håndværk, thi sandmoen skulde ryddes og kultiveres så den kunde give noget til livsophold.

Den eldste søn Ole fortalte senere i tiden at da han som gutunge var sin far behjelpelig med at rydde op sandmoen, da så han og faren at der også kom nogen fremmede karer, små af vekst, med grå klæder og rød toplue; disse tog også del i arbeidet, de rykket og sled opp ener og kastet i haug. De talte ikke sammen, men Andreas betragtet deres hjelpsomhet som et godt tegn for fremtiden; han mente at de var tuftekaller eller alfer. Når nogen modsagde Ole, blev han ivrig og han mente at det han havde seet med egne øine, skulle ingen disputere med ham om. I de første år var det vist ikke alltid så greit at skaffe det nødvendigste, men det gode var at folk var meget nøisomme i de dage.

I stuen på Bjørnehaugen har jeg seet den mærkeligste kakkelovn som kan tænkes. Ved den ene væg var en stor gammel gryte hvelvet på gulvet, ovenpå denne var hvelvet en til av lignende størrelse, i denne var slået et rundt hull i bunden, passelig stort til at sætte et ovnsrør ned på hullet, derefter tættet med leir. På den øverste gryte var et ovalt stykke slået ut af kanten, dette var innlægningen og som ovnsdør tjente en flat sten som reistes op. Denne ovn sto i mange år men blev dog senere kasseret og erstattet med en riktig kakkelovn.

Der blev mange sønner som så dagens lys på Bjørnehaugen. Først var det nu Ole og Anders, de to ældste som var med at flytte ind. Så kom Andreas og Erik; men Ingeborg tog til at blive utslidt af strabaserne, og snart sat Andreas som enkemand med 4 mindreårige sønner. På den tid kom en del piger, (der var vistnok 5) flyttende fra Gudbrandsdalen og slog sig ned på Bynæsset, de tog tjeneste hist og her på bondegårdene. Disse piger havde det tilfældes med andre piger at de vilde gjerne giftes. Andreas Bjørnehaugen friet da til en af dem og han var heldig, han fik ja og der blev bryllup på Bjørnehaugen. Martha (så hed hun) blev den anden kone på nybygget, og der kom sønner i lange baner. Der kom Ingebrikt, Martin, Mattias, Lars og Ole, derefter tvillingbrødrene Jon og Johan og endelig tvillingbrødrene Lorens og Anders.

Dette er dem som jeg har set og kjent, men der skulde også være nogen der døde som mindreårige, deriblandt ialfald en datter. Men nu begyndte også Martha at blive skral, og snart sad Andreas som enkemand for anden gang med en hel del småbarn.

Endnu havde han ikke fået nok af ekteskabelige glæder og sorger, og om ikke så lang tid gik Maren fra Overbymarka ind som 3. kone på Bjørnehaugen. Andreas og Maren havde ingen børn, hun var vist for gammel Maren; men en søn havde hun fra tidligere dage, han hed Even; så der blev da likevel en tilvækst til den talrike familie. Maren er den eneste av konerne på Bjørnehaugen som jeg har seet. De klarte sig ikke så værst i de tider; jorden gav både korn og høi. De kunde føde 2, dels 3 kuer, nogle sauer og tildels en gris; sønnerne var for de flestes vedkommende reist ut på egen hånd.

Jeg mindes mang en gang at Andreas kom til min far med en smørdall, da var det om følge til byen, og de to rodde mangel tur sammen til Trondhjem.

De 13 sønner jeg ved om, vokste alle op til staute karer. Ole den ældste giftet sig tidlig og ryddet sig en plads i gårdene Haugums utmark. Han var foruten jordarbeider tømmermand, handsagskjærer og murer, desuten drev han også med fiskeri. Det var en meget arbeidssom og strævsom mand; hans datter bor nu som gammel enke på pladsen. Det er et meget vakkert, ja naturskjønt sted. Anders blev husmand under en af gårdene Berg; han var tømmermand. Andreas var husmand under Frøseth; han drev også som skrædder. Efter at han blev enkemand solgte han hus og indbo og flyttet til Trondhjem hvor han fik en plads som opsynsmand ved skolen for de dövstumme. Erik var en tidlang hos I. E. Ryjord i Trondhjem, senere var han vist domkirkearbeider. Martin, Mattias, Ingebrikt og Ole den yngre ved jeg lidet om, de er vist forsvundne i livets malstrøm. Lars var da jeg kjendte ham maskinist på mudderpramen i Trondhjem, en riktig kjæk kar. Johan var længe farversvend hos Jon Lindgård i Trondhjem, nu er han farvermester. Lorens har været gårdbruker, nu kårmand på en parsel av gårdene Brå. Anders den yngre var i lang tid i det Selmerske rederis tjeneste; han har reist som førstemasinist på alverdens have, polarhavene undtagen. Efter verdenskrigen, som han heldig kom over og igjennem, mens såmangen norsk sjømand gik tilbunds, gik han på land og nu er han en velholden mand.

Mem den bedste af dem alle var dog Jon, måske synes jeg så, fordi jeg kjendte ham best. I sine unge år var han jernbanearbeider i Guldalen da Rørosbanen blev bygget, senere slog han sig ned i hjembygden og drev mestendels hos bønderne som minerer og murer; han hadde et eget lag til at finde gode stenbrud, han minerte og brøt ut gråsten til mange murfjøs og andre grundmurer, og han satte op murpiper. Jeg arbeidet sammen med ham som håndlanger ved nogen anledninger og arbeidet var altid en lyst der hvor Jon Bjørnhaug var mester. Mange lystige historier fra den tid han var jernbanearbeider, kunde han fortelle om kveldene, og han hadde været med i ikke så få bataljer. Jon var en så insiktsfull kar, at alle som hadde havt ham i et større arbeide var enige om at dersom han hadde kommet på sin rette plads i livet, så hadde han været en utmerket ingeniør. Jon var ikke af dem som klynket og klaget over tilværelsen, han var tvertimot tilbøielig til at finde den lyse side af hver situasjon. Kort sagt; en heldig sammensætning af trønder og gudbrandsdøl. Jon Bjørnhaug døde af mavekræft mellom 60 og 70 år gammel. Han var gift og hadde mange barn.

Nå ligger Bjørnehaugens sandmo atter bevokset med ener og lyng som for 100 år siden, men skulde det hende at det endnu engang blir ryddet og dyrket der, så blir vist menneskene ene om arbeidet; tuftekaller og alfer holder sig vist borte da.

Litt om båttrafikk i eldre tider.

Nedskrevet av Leif Klemetsaune.

Hjulbåten "Martello" var den første båten som gikk mellom Orkanger og Trondheim. Det første dampskipet som traffikerte på Gulosen og hadde faste anløp på Byneset var D.S.Trolla. Fra 1874 gikk D.S.Trolla 2 - 3 turer i uka. I tiden 1889-1894 ble "Uttrønderen" satt inn i ruta. Senere ble trafikken mere tilfeldig og båter ved navn Nydalen, Viking og Jølster ble brukt.

24. november 1900 gikk meieriene i Børsla, Skaun og Byneset sammen om å leie D.S.Orkla (den eldre) til melketransport til byen.

Sommeren 1904 ble aktieselskapet Gulosen stiftet og D.S.Gulos ble bygd i Kristiansund til en pris av kr. 55.000.-. Den trafikerte daglig og anløp Børsla, Buvik og Byneset fra 26. oktober 1904. D.S.Gulos's siste tur var 15. mai 1929.

De neste 2 år ble det forsøkt å holde noen av anløpsstedene ved like med "Orkla" (den nye), men forsøket måtte oppgis. Bilen var kommet som trafikkmiddel - og den var kommet for å bli.

Den første kaia på Byneset ble bygd på Steinshylla i 1900 og flyttet til Høgstein i 1923. På Haugrønning og ved Byaberget ble kaiene bygd i 1903. De to siste ble nedlagt når rute-trafikken tok slutt. Derimot holdt Steinshylla ut noe lengre, da det var en del høytransport der. I tiden før kaianleggene ble bygd måtte en bruke robåt for å frakte folk og gods ut til rutebåten. Det var spesielt mye laks som ble sendt til Trondheim om sommeren.

For båter som gikk mellom Børsla og Trondheim var Byaberget anløpssted. Eier av kaianlegget og ekspeditør var Edvard A. By. Ved stor trafikk måtte han leie arbeidshjelp. Ved inngangen til kaia var det oppført et pakkehus for oppbevaring av gods som skulle sendes sjøveien. På kaia var det lagt en skinnegang. Langs denne skinnegangen gikk det noe vi kalte "Bjønna" som varene ble fraktet ut til båten på.

Gods til Nordbygdens samvirkelag som kom med Gulos ble fra pakkehuset fraktet derfra av Knut T. Rye med hest og firehjulsvogn.

Melk fra Bodsberg og Onsøyen (senere Nordbygdens) meieri ble sendt til byen med båt. Posten kom også sendt med båten. Den skulle videre til poståpneriet som var på Bodsberg. Postfører opp til Bodsberg var Arnt Byberg. Han hadde også ei handelsbu på Byaberget. Turen til slaktehuset av hest og naut gikk også sjøveien. Det kunne være ganske spennende når storoksen skulle vandre sin siste tur. Oftest måtte en være tre mann for holde oksene på riktig vei. En mann på hver side med et godt tak i grimtauet, samtidig som en mann holdt i fotbandet som var festet til en framfot. Det gikk som oftest bra. Etter at dyrene var kommet utpå kaia ble de ikledd noe man kalte for "brok" før de ble heist ombord.

Om sommeren kunne det være mye persontrafikk. Mange byfolk leide seg inn på gårder og hadde sommerhus der. En del hadde også hytter på Byneset så spesielt ved helgetider kunne det være mange passasjerer med båten.

I dag er dette historie. Mange eldre folk på Byneset husker båttrafikken og alt som fulgte med den. Hardt arbeid i hustru vær, slit og tunge løft, men også mange artige episoder fra en forgangen tid.

Gudrekstad Skiforening.

Av Arne Håbjørg.

I slutten av forrige århundre ble det stiftet mange lag og foreninger rundt om i bygdene, også her på Byneset. Det var mye folk rundt om på gårdene og de hadde behov for å møtes i ulike sammenhenger. Bl. a. kan nevnes at ungdomslaget "De unges håp" på Spongdal ble stiftet på 1890 tallet. En av årsakene var nok at bygdeungdom fikk muligheter til å gå på skole etter at den vanlige folkeskolen var fullført. Folkehøgskulen som mange søkte til var spesielt beregnet på bygdeungdom med evner og lyst til å lære mere. Etter et rikt skoleår med utvikling av tanker og ideer for kulturellt liv og samkjensle i bygdemiljøet kom disse ungdommene heim med entusiasme og pågangsmot.

Gudrekstad skiforening ble stiftet 28. februar 1897 på Gaustad. Medlemmene kom fra området rundt gårdene Berg, Gaustad, Håbjørg og Skogstad. Noen medlemmer kom også fra området Brå-hattom.

I foreningens regler står det bl.a.:

- § 2: Foreningens formål er at virke for utviklingen av skisporten blandt ungdommen. Medlem af foreningen kan alle blive som har fylt 10 år".
- § 3: Medlemmer har at erlegge hvert år som kontingent 25 øre for voksne og 15 øre for børn under 15 år".
- § 6: Foreningen afholder hvert år præmierend såvel lengdeløb som hoprend. Desuden kan efter nærmere bestemmelser afholdes øvelsesrend.
- § 7: Det påviler bestyrelsen at bedømme ved hvert præmierend efter bedste skjøen og uden partiskhed.

Regler og medlemslister er innført i protokoll med sirlig skjønnskrift.

Ved et langrennsløp i 1900 er løypa beskrevet slik: "Løbet startedes fra A. Haabjørg opover forbi Haabjergs Sagbrug, efter skogsveien til Langmyrene - Vintermyren - Dammyren, nedover Tomasstu-trærne tilbage til udgangsstedet omtr. 4 km".

Dette var den korteste løype, men det var en lengre løype og den er slik beskrevet: "Løbet gik efter samme rute som 1. klasse til Vintermyren. Derfra tog man over til Klakmyra, udover til Østings sommerfjøs, nedover til Persstuen til udgangsstedet, omtrent 5 km."

En interessant beskrivelse til steder som benevnes med samme navn den dag i dag.

Fra resultatlistene fra langrenn og hopp finner en mange personer fra Gaustadområdet. Men det er også en del personer som kommer fra andre distrikter, sannsynligvis var de tjenestefolk på gårdene her.

Fra et hopprenn 26. januar 1902 i Perstutrøen fikk Edvard Gaustad en ekstrapremie for lengste hopp. Han hoppet 12 1/2 meter. Edvard var født og vokste opp på en husmannsplass på Bakkhaugan ovenfor Gaustad-Perstu. Han arbeidet alle sine dager som tjenestedreng i Perstu. En mann av få ord, men pliktopp-fyllende i sitt arbeid.

I 1902 ble skiforeningen oppløst og de fleste av medlemmene innmeldt i Bynæs Idrettsforening.

Olaus Seibergan.

På husmannsplassen Seibergan bodde en mann ved navn Olaus. Han var født i 1861 som yngste sønn av husmann Jon Olsen Løvsetgjerdet og hustru Marit Olsdatter, født Krigsbakken.

Det som her skal fortelles hendte i året 1930. Dette året sådde Olaus som tidligere år en liten åkerlapp med bygg hvor kornet ble hakka ned med grev. Om høsten ble kornet skåret med sigd (sjurru) og dratt opp på staur til tork og senere båret inn i hus.

Der ble det tresket med "sluggu" og senere kastet for hand med kornspjeld for å skille matkorn fra lettkorn og snarp. Resultatet ble en liten sekk korn som Olaus rodde til Risstad mølle for å male kornet til mel.

Tilfeldigvis var mølla stengt den dagen fordi mølleren var borte. Olaus traff møllerens sønn Lars B. Risstad og han var meget sint fordi han hadde rodd dit uten å få sitt ærende utført. På gårdsbrukene i den tida var det forlengst tatt i bruk meieapparat. Treskinga foregikk med ambullerende treskeverk, men på husmannsplassene hang gammelmåten med sluggu igjen.

Lars Risstad, som var 12 år den gangen det her fortelles om, hentet nøklene til mølla låste opp og satte igang kverna. Olaus var nok spent når han kløp i melet. Med et smil uttrykte han at melet var bra. Hans kommentar var da: "Æ tru du bli en god mølnar du gut". Han hadde rett i sine antagelser. Lars var en framifrå fagmann som arbeidet i 54 år ved Risstad mølle.

Da Olaus kom heim med den dyrebare lasten ble det kokt byggmjølsgraut på Seibergan. Med spekesild hentet fra naustet til "grautpinne" ble det et godt måltid.

Husmannsplassene er nå en saga blott. På mange av dem er det bygd bolighus. De som bor der vet knapt hva ei "sluggu" er. Ofte er både mann og kone ute i arbeidslivet. På turen heim stikker de innom kjøpmannen og får med seg en pakke fiskepinner og en pose chips før de henter barna i barnehaven eller på fritidshjemmet.

Denne lille historien fortalte Lars B. Risstad til Oddny og Leif Klemetsaune ved et besøk hos dem bare 3 uker før han døde 16. juli 1995.

Ta deg litt tid.

Av Einar Skaatan.

Ta deg litt tid fra det hektiske jaget
til beste for deg og din trivsel og vekst,
ellers kan arbeidet lett bli en plage,
og time for time en hvileløs rekst.

Ta deg litt tid til en runde på jordet,
se duvende åkre som kornfulle står,
vær takksam for brødet du nyter ved bordet,
velsignede gave som daglig vi får.

Gi deg litt tid til din nabo ved gjerdet,
si ham et lite, vennskapelig ord.
Gjør ham en tjeneste, vis ham litt ære,
det varmer ham bedre enn kanskje du tror.

Ta deg litt tid i tuntreets skygge,
den fredfulle pletten har meget å gi,
der kan du nyte den fredfylte hygge-
det teller vel også i hverdagens strid.

Ta deg litt tid til en kveldsstund i hagen,
kjenn hvor det anger av blomster og bær.
Da glemmer du noe av strevet om dagen
og kommer Guds allmakt og visdom så nær.

Ta deg litt tid og la tanken gå lenger
enn dette livs vandring som ender i mull-
det er vel et utvidet pass som vi trenger,
-billetten som ikke kan kjøpes i gull.

Tur til Lavollen

av Anna Kviseth

Lørdag 19. august 1995 ble det arrangert tur til Lavollen i regi av Byneset Historielag. Med 54 turgåere, en aldersspredning fra 5 til 83 år ble dette som annonsert; en familietur.

Hensikten med turen var å samle interesserte medlemmer til en tur hvor det ble lagt vekt på å gi kunnskap om området som ble passert. Leder i Byneset Historielag Leif Indergård, og Leif Klemetsaune var ansvarlige for opplegget.

Turen startet fra Onsøygrinda (Sandøra) om Klefstadmyra mot Tømmerdalen, og videre langs Koppardammen mot Lavollen som var målet.

Flere av turdeltagerne var lommekjent på denne gamle Bynesveien, det var her de kjørte melka til byen fra Onsøymeieriet og Bosbergmeieriet.

Videre ble det fortalt at Fossbakken hadde sitt navn etter en liten foss. Rømmegrautbrua som vi gikk over hadde også sin enkle lille hverdagshistorie. Da arbeidslaget var ferdig med brua ble det koka rømmegraut i glede over denne nyervervelsen. Grøten ble spist på brua, derav navnet.

Isbrua måtte en passere for å komme til Damvatnet der issaging foregikk. Krokuåa bar sitt navn med rette, men noen hadde misoppfattet navnet og kalte den for kroktaå.

Vi var nå kommet til Klefstadmyra, her ble det en velfortjent matpause og imens gikk praten om steder vi kom til å passere, som Svahylla, Skavelbakken og Strypan.

På Klefstadmyra ble vi møtt av Erling Kirksæther og Oddmund Svendsen. De hadde tatt på seg å orientere turgåerne fra Byneset om Bymarka og det arbeidet de hadde utført for å tilrettelegge så vel merking av stier, som utbedring av allerede eksisterende veier, samt opparbeidelse av nye stier bl. a. langs Koppardammen. Disse kan man med rette kalle to av skogens voktere. Kirksæther var også belønnet med å få sitt navn knyttet til "Erling-vika", og Kongens Fortjenst-medalje i sølv for sitt pietetsfulle arbeid i Bymarka.

Familietrimmerne var nå kommet til Lavollen som eies av Trondheim kommune, og som er den eneste av de gamle plassene i Bymarka som er bevart som helhet. De seks bygningene på tunet er svært lite forandret siden de ble oppført på begynnelsen av 1800-tallet.

Lavollen representerer derfor helt særegne kulturhistoriske verdier.

Det var også omvisning i våningshus og i fjøs. Restaureringen her foregikk med penger fra "Miljøpakke Trondheim", og er bl.a. utført med hjelp av arbeid for trygdeordningen, under ledelse av Trondheim Bydrift.

Turen til Lavollen ble meget vellykket. Været var fint, ikke for varmt og ikke for kaldt. Kirksæter og Svendsen hadde gjort i stand et stort bål og nå nøt turgåerne restene av matpakken og kaffen på tunet til denne ærverdige naturperlen som Lavollen er.

Mett og utkvilt ? (nesten da) var det 14 som valgte å trimme litt til, ved å gå samme veien hjem, mens andre ble med bussen tilbake til Byneset.

Takk for turen !

Spongdal skole 125 år.

Av Martin Husby.

Lørdag 2. mars 1861 var omgangsskolens siste dag på Byneset. Lærer var Nicolai Nicolaisen, og skolen ble holdt hos Peder A. Flak. I løpet av kort tid ble det etablert fast skole på 7 forskjellige steder i leide kretsstuer eller i nyoppførte kommunale skolehus. I fireårsperioden 1863 - 66 ble det bygd 5 slike hus.

Fra 1866 og fram til vår tid med 2 skoler på bygda er det gjennomført kretssammenslåinger hele 5 ganger: 1871, 1891, 1924, 1957 og 1959. 3 av disse har berørt Spongdal skole.

Mandag 9. januar 1871 møttes elevene fra Gaustad og Høyem skolekretser til nytt skolested på Spongdal. Den 7 år gamle skolestua på Gaustad ble i løpet av høsten 1870 revet og flyttet ned til Spongdal, og skoleprotokollen forteller oss at det tilsammen var 101 elever som nå ble fordelt på 3 klasser. Oluf J. Høyem var lærer og hver klasse fikk sin undervisning i sammenheng hver 3. uke. Tilsammen ble det 54 skoledager på hver elev pr. år. Til sammenligning har vi nå 185 skoledager.

Høsten 1891 gjennomføres den andre kretssammenslåing. Raustan skole nedlegges, og skolestua flyttes til Spongdal for å bygges sammen med klasserommet som var plasert der tidligere. Over de 2 klasserom settes det på en 2. etasje som skulle brukes til sløydskole for voksen ungdom.

Elevene fra Raustan skole ble fordelt på Spongdal, Skjøstad og Hangersletta skoler. Skoleårets lengde ble nå noe utvidet slik at hver elev fikk 72 skoledager. Undervisningsfagene i storskolen hadde slik timefordeling: kristendomskunnskap 10 t pr uke, norsk 10 t, historie 2 t, geografi 2 t, regning 5 t, skrivning 3 t og sang 2 t.

I en skoleplan fra 1891 kan vi se at undervisningen i småskoleklassene i regelen skulle utføres av kvinnelig lærer mens storskoleklassene skulle ha mannlig lærer. Det var lærerens ansvar å påse at klasserommene ble vasket hver 14. dag og at det i mellomtiden ble feiet når det var nødvendig. I praksis ble feiing utført hver onsdag og lørdag. Pedeltjenesten ble i 1892 godtgjort med 18 kr i årslønn.

Skoleprotokollene forteller oss lite fra hverdagslivet på skolen. Stort sett står det bare notater om karakterer og fravær. Tilsynsnemdas møtebok har en del opplysninger om saker som ble tatt opp til behandling. Innkjøp av brendseltorv er et gjennomgangstema som viser at det også i tidligere tider ble brukt anbudssystem. Årsforbruket av torv varierte mellom 10.000 og 14.000 stk. Stykkprisen i 1918 var 4 øre. I 1935 var den nede i 1,5 øre.

Møteboka forteller også om et branntilløp i storklasserommet den 30. januar 1918. Brannmur og ordentlig murpipe var mangelvare slik at stokkveggen bak ovnen tok fyr. Ved felles innsats ble skadene ikke så store.

Fra 1944 - 45 ble det på forskjellig vis arbeidet med planer for framtidige skolesteder og bygging av nye skolelokaler på bygda. Først i 1954 ble det gjort endelig vedtak om 2 skolekretser. 29. september 1959 ble nytt skolebygg tatt i bruk på Spongdal. Den 5. og siste skolecentralisering ble da gjennomført ved at Skjøstad skole nedlegges og elevene overflyttes til Spongdal. Byneset framhaldsskole fikk også sitt faste skolested her. I de 7 folkeskoleklassene

og de 2 framhaldsskoleklassene var det ca. 190 elever tilsammen. 7 lærere delte på undervisningsoppgavene. Skolebygget med inventar og utstyr kostet ca. 900.000 kroner.

Fra 1964 fikk vi innført 9-årig skoleplikt. Det ble da ganske raskt behov for større skoleareal. Først 5. januar 1972 ble byggetrinn 2 tatt i bruk. Kostnadene nå ble ca. 4.1 mill. kr. Elevtallet ved skolen var nå stigende, slik at vi i 1978 hadde tilsammen 300 elever, fordelt på 120 stk på barnetrinnet og 180 stk på ungdomstrinnet. Dagens elevtall er 216 stk, så tidene skifter raskt. Prognosene forteller at tallet nå framover vil stige. Fra 1997 vil det bli gjennomført 10-årig skoleplikt. Dette vil stille krav om et utvidet undervisningsareal. Planer med kostnadsramme for dette er nå til behandling i de kommunale styringsorganer.

Personaloversikt for inneværende skoleår viser at det tilsammen er 20 hele stillinger direkte knyttet til undervisningsarbeid i 1.-9. klasse. I tillegg kommer 2,5 stillinger med ansvar for frivillig 6-årsgruppe og skolefritid, samt 5 helstillinger som omfatter kontor, vaktmester og rengjøring. En del av personalet arbeider i delstillinger slik at det totale personelltall er 35 stk.

Tanker.

Av Berit Guldteig.

I skumringens time når sola går ned bak himmelens rand,
tankene flyver avsted over hav og land.
Da tenker jeg både på alvor og skjemt -
og på alt som ikke er glemt.
Tankene farer på luftens vinge. "Hva vil det nye året bringe ?"
Jeg tenker på året som så hurtig gikk
og på de gleder og sorger jeg fikk.
Jeg tenker på tida hos mor og far
da jeg som barn i heimen var.
Mine tanker så ofte over havet går
til de som dro ut i unge år.
De kom ikke tilbake hverken søster eller bror,
men hviler nå i Amerikas jord.

Jeg tenker på bjørka utenfor mi dør
som til våren pånytt prydes av sitt grønne slør.
Den har i mange år vist meg vårens under
og sommerens herlighet.
Når det til høsten stunder,
faller dens løvkrone ned.
På dens stamme et fuglebrett henger,
hvor jeg mater mine fuglevenner.
Lystig og lett de i luften seg svinger.
Vi har nok også fuglens lyster, men ei dens vinger.
I storm og stille står bjørka like traust
til beundring for meg som går mot livets haust.

*På Felleskjøpet kan du kjøpe
alt fra motorsager, verneutstyr
og arbeidstøy, til villamaling,
hundefôr og verktøy.
Dessuten er våre oljeprodukter
noe av det beste du kan gi
bilmotoren*

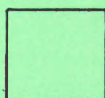
Hageproduktene

kjøper du også på Felleskjøpet. Planter og plener trenger riktig næring, og er det noe vi på Felleskjøpet vet mye om, er det nettopp plantekultur. Derfor får du råd og veiledning med på kjøpet når du handler hageprodukter på Felleskjøpet!

- Plenfrø
- Kalk
- Hagegjødsel
- Blomsterjord
- Veksttorv
- Plantevern
- Dekkbark

Start hagesesongen med en tur til Felleskjøpet!

Felleskjøpet Trondheim